

Eski Anadolu Kültüründe Büyü ve Büyücülük

The Sorcery and Witchcraft in the Ancient Anatolian Culture

Esma Reyhan *

Özet

Hittit Devlet Arşivi'nde büyü ile ilgili birçok ritüel metin bulunmuştur. Bu arşivde yer alan ritüel metinler Anadolu ve Kizzuwatna kökenli olarak iki grup halinde bulunmaktadır. Bu çalışmamızda Kizzuwatna kökenli büyücü bir kadın olan Maštikka tarafından yapılan ritüeller üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Maštikka, Ritüel, Büyücülük, Hittit, Kizzuwatna, Günah Keçisi.

Abstract

In the Hattuša archive, many cuneiform tablets about sorcery were discovered. The ritual texts which were found in the archive in question consist of two groups: Kizzuwatnian and Anatolian ones. In this paper, we are going to deliberate the rituals which was performed by a sorcerer woman, named Maštikka.

Key Words: Maštikka, Ritual, Witchcraft, Hittite, Kizzuwatna, Scapegoat

İnsanlığın tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olan büyü, tarihsel süreç içerisinde hemen hemen her dönem ve toplumda yaygın bir uğraşı ve güçlü bir toplumsal olgu olarak mevcut olmuştur. İnsana ve doğaya ilişkin olayları, maddi dünyanın ötesinde gizemli dış güçler aracılığıyla etkileyip yönlendirdiğine inanılan törensel eylem olarak tanımlanan¹ büyü; S. J. Tambiah'a göre, özellikle modern öncesi toplumlarda, din ile birlikte toplumsal hayat üzerine ciddi etkileri olan bir olgu olarak karşımıza çıkmakta ve bu dönemde din ile büyü arasındaki sınırları çizmek çok kolay olmamaktadır.² Malinowski'ye göre, büyü, ilkel insan "bilgisinin ve ussal tekniğinin yetersizliğini kabul etmek zorunda" kaldığında sahneye çıkar. Başka bir deyişle büyüye, insanın doğayı teknik olarak kontrolünün yetersiz kaldığı noktada başvurulur. Böylece büyü, pratik etkinliklerin başarısını etkileyen kontrol edilemez araçlara yöneltilir. Bu, "korkunun azaltılması" ve "telafi edici edim" olarak nitelendirilebilecek

* Yrd. Doç. Dr. , Gazi Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü.

1 *Ana Britannica*, Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt 5, İstanbul 1987, s.183.

2 S. J. Tambiah, *Büyü, Bilim, Din ve Akılcılığın Kapsamı*, Çev. U. Can Akın, Ankara, 2002. Tambiah, XVI. ve XVII. Yüzyılda din ile büyü arasındaki sınırların belirmeye başladığına değinir. s. 36.

Gazi

Akademik
Bakış

227

Cilt 2, Sayı 3
Kış 2008

bir açıklama türüdür.³ A. Ünal, büyüü, insanın çevresine uyum sağlama ve yaşamını her ne pahasına olursa olsun, her türlü şartlar altında ve her pahasına sürdürmede yılmadan vermiş olduğu çabaların bir yan ürünü olarak algılamakta, kendine has kuralları olan ve antropolojik açıdan bakıldığında insanlık tarihinde çok özel bir yer tutan bir yarı bilim olarak tanımlamaktadır.⁴ Ona göre, Eskiçağ toplumları söz konusu olduğunda elbette bir öncelik sırası yapmak uygun düşmeyecek, her iki kavramın da (büyü ve din) iç içe geçmiş olduğunu söylemek doğru olacaktır.⁵ Bu durum, büyüün neredeyse bir kamu hizmeti, büyücülüğün de kamu görevlisi konumunda olduğu Hitit toplumsal hayatında çok daha belirgindir. Bu değerlendirmeler; büyüün, özellikle bilimsel düşüncenin henüz gelişmemiş olduğu Eskiçağ toplumlarında önemli bir olgu olduğunu, büyücünün o dönemlerde oldukça rağbet gördüğünü göstermektedir.

İncelememizde, önce Hititlerde büyü ve büyücülük üzerinde durulacak; sonra, Kizzuwatna (bugünkü Çukurova Bölgesi) kökenli büyücü bir kadın olan Maštikka tarafından yapılan ritüeller incelenecek; daha sonra, Maštikka'nın uyguladığı büyü ritüellerinden, örnek olarak seçtiğimiz, "aile içi kavgalara karşı yapılan ritüel" in tercümesi ile metnin kopyası⁶ verilecektir. Büyünün nasıl ortaya çıktığı ve yayıldığı vb. gibi konular incelememizin kapsamı dışındadır.⁷

Hititlerde Büyü ve Büyücülük

Çok çeşitli konular içeren Hitit Devlet Arşivi'nde büyü ile ilgili ritüel metinler de oldukça büyük bir yer tutmaktadır. Hitit zihin dünyasında büyü, insanın bir yandan doğaüstü güçlerin zararlı etkilerinden korunmaya çalışırken,⁸ diğer yandan belli bir tekniği uygulayarak bu güçleri kendi yararına ve başkalarının zararına çevirme çabasıdır. Hititlere büyü kavramı öncelikle Anadolu'nun güneyinde ve güneydoğusundaki Hurrice ve Luwice konuşulan bölgelerden, özellikle de Kizzuwatna'dan girmiştir. Hitit metinleri, Hitit toplumsal hayatta büyüün ne kadar büyük bir etkiye sahip olduğunu gösteren çarpıcı

3 Aktaran, S. J. Tambiah, *Age.*, s. 102-103.

4 A. Ünal, *Hititler Devrinde Anadolu*, c. 2, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2003, s.110.

5 A. Ünal, *Age.*, s. 110.

6 H. Otten-C. Rüster, *Keilschrifttexte aus Boghazköi*, (KBo 39.8), Berlin 1995.

7 Doğu toplumlarındaki büyücülük hakkında için bkz. İ. Şah; *Doğu Büyüsü*, Çev. O. Yener, Say Yayınları, İstanbul, 2000. Antik çağdan, Ortaçağ Avrupa kıtasına ve Arap İlimine değin bir kapsam sunan bir inceleme için bkz. R. Kieckhefer; *Ortaçağda Büyü*, Çev., Z. Biliz, Alkım Yayınları, İstanbul, 2004.

8 İ. Şah, gece mısırlar soyulup ayıklanırken söylenen, bütün kötülüklerden korunma büyüüne dair bir Uzak Doğu (Atharva Vada/Gizli İşler) ritüel örneği sunar: "Bırak beni kötü ruh, lütfen beni bırak, kötülüğünün bu bahtsız kurbanını! Bu beladan kurtulayım ve yine mutlu olayım. Beni bırakmazsan, bir dahaki yol ayrımında ben seni bırakırım; o zaman, başka birinin ardına düşer, onun başına dert olursun! Git, başkasını bul; düşmanına musallat ol, ona saldır!" İ. Şah, *Age.* s. 128. Ertesi gün, duacı bir akarsuya üç lokma yemek atarak Bin Gözlü Ruh'a adak adar. s. 128.

örneklerle doludur. Günümüzde tıp, psikoloji ve hukuk biliminin ilgi alanına giren neredeyse bütün konular Hitit toplumsal yapısında "büyü"nün kapsamında olabiliyordu.

Eskiçağ toplumlarında büyü, ak büyü (tedavi edici-olumlu) ve kara büyü (kötüleştirci-olumsuz) olarak ikiye ayrılmış, kara büyü her zaman ve mekânda mücadele edilmesi gereken bir büyü; kara büyücü de lanetlenen insan olarak nitelendirilmiştir. Belirtilmesi gereken husus, kara büyü ve ak büyü zıtlığının sadece Eskiçağ toplumlarında ya da Hitit uygarlığında değil, tarihin bütün dönemlerinde, "iyi" ile "kötü"nün mücadelesinde birisine "tedavi eden", diğerine "çökerten" sıfatları yüklenilerek devam ettirilmiş olduğudur. Büyü, sağlık ve halk hekimliği ile kaynaşan uygulamaları, psikoz ve nevrozların sağaltımı ile birçok toplumda insanların hizmetindedir veya kara büyüler de ürkütücülüğünü sürdürmektedir. Avrupa tarihinde kötü büyü tartışması ve cadılığa açılan savaş, büyü ve büyücülerin siyaset adına kullanılmasına ve toplumu ne kadar etkisi altına alabildiğine önemli bir örnektir.⁹ Çin'de resmi Wu büyücülerinin yanında kendi kendini yetiştiren büyücülere de rastlanır. Bu büyücüler, halk arasında pek saygı görseler de, Taocu çevrelerde pek sıcak karşılanmazlar. Buna karşılık Konfüçyüsçüler de, Taocuların katıksız birer tanrıtanıyıcı, animist, şeytana tapan olduklarını söylerler. Taocular, kötü ruhlarla savaşta kimi zaman başarısız olduklarını kabul etseler de, Konfüçyüsçüler, onların şeytan kovma törenlerinin blöften başka bir şey olmadığını öne sürer, onları Ak ve Kara büyücülük ve kötü amaçlı okültistlik ile suçlarlar.¹⁰

Hitit toplumunda da iyi (=ak) büyü'nün olumlu etkileri yanında kötü (=kara) büyü'nün de tehlikeli olduğu kabul edilmiştir. İyi büyü, resmi bir şekilde, toplumun her kesiminde uygulama alanı bulmuş, kara büyü ise yapanlara ölüm cezası verilecek kadar ciddi bir suç olarak görülmüştür. Hitit Kanunları'nda kara büyü'nün tanımı şu şekilde yapılmıştır: "Kişi kültüsel temizliğin ardından kalanları yakmak yerine onları başka birinin evine ya da tarlasına koyarsa (§44/b)" ya da "kişi bir yılını öldürür ve bunu yaparken başka birinin adını söylese (§170)" kara büyü yapılmış kabul edilir ve bu suçun cezası ölümdür.¹¹ Kara büyüye karşı büyücünün aldığı tavır dikkat çekicidir:

"Büyü yapan insan hangi sözleri söylediye, her neyi bir araya getirdiyse, ne beddua ettiyse, herhangi bir yerde ne yaptıysa onları (doğru yapmayı) bilmezse, büyü yapan insan büyü'yü bir kule gibi inşa ettiğinde, onu bağlarım,

9 K. Emiroğlu-S. Aydın, *Antropoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2003, s. 170.

10 İ. Şah, *Age.*, s. 177. Şah, Atharva Vada'nın majik ritüellerinde de ak ve kara büyü anlayışına dair bilgi sunar: "Brahma'ya göre, Vada, Ak yani yasal büyüdür. İyi ve Kötü ayrımı, Atharva Vada'da sorgulanan başlıca sorunlardan biridir." Şah, kullanma amacına göre iyi ya da kötü sonuçlara yol açan bir büyü'nün Ak ya da Kara olduğuna kim karar verecektir" diye sorar (s. 123.) ve dipnot açar: "Kara Büyü'nün Şeytan-tapınıcılarıyla bir tutulması, engizisyon döneminde ve İngiltere'de I. James gibi kralların zamanında gelişen bir Hıristiyan düşüncesidir." s. 202.

11 J. Friedrich, *Hethitischen Gesetze*, Leiden 1959, s. 31, 76.

gazi

Akademik
Bakış

229

Cilt 2, Sayı 3
Kış 2008

onu bir araya getirdiğinde, onun karşısındayım. Büyülü sözlerini bir kule gibi yıktığım gibi ve onu iple bağladığım gibi çözdüm.”¹²

Aslında elde edilen güç ve uygulanan metot anlamında kara ve ak büyüün pek farkı yoktu, sadece bu büyüün gücüne vakıf olanların büyü yetilerini hangi doğrultuda (iyi-kötü) kullandıklarına bağlı olarak yapılan eyleme ak (iyi) veya kara (kötü) adı veriliyordu. Bu yüzden Hititlerde, genellikle ölüm, yok oluşa, felakete götürdüğüne inanıldığı için kara büyüün, toplumdan şiddetle uzak tutulması gerektiğine inanılır, kara büyü yapanlar da ölümle cezalandırılırdı.¹³ Buna mukabil, kara büyüün musallat olduğu bir kişinin tedavisi de “ak büyü” ile yapılır, ak büyüye (daha doğrusu büyü yetisinin olumlu olarak kullanılmasına) ciddi bir tedavi unsuru olarak, özellikle krallık sınıfında büyük önem verilir, olumluluk atfedilirdi.

Hitit tarihinde kara büyüün sebep olduğu düşünülen pek çok olayın yaşandığını görmekteyiz.¹⁴ İlk kez, Eski Hitit Devleti’nin ilk krallarından olan I Hattuşili’nin Vasiyetnamesi’nde¹⁵ rastlanan “büyücüler”e kral tarafından sert bir dille karşı çıkılmaktadır. Ölüm döşeğindeki Hattuşili, karısından kendisini büyücü kadına danışmadan gömmesini istemekte ve bu kişileri ziyaret etmemesi konusunda onu uyarmaktadır. Bu dönemde bu kişiler gayri resmi olarak faaliyetlerini sürdürmekteydiler. Aynı dönem krallarından Telipinu’nun, Fermanı’nda¹⁶ büyüü yasaklaması, Hattuşili’nin büyücülere karşı getirdiği yasağın yasal düzenlemesi olarak düşünülebilir.

Hitit Devleti’nde büyüün rolü Orta Hitit Dönemi’nden (M.Ö. 1400 civarı) itibaren daha iyi bir şekilde belgelenmiştir. Hititlere büyü kavramı öncelikle Anadolu’nun güneyinde ve güneydoğusunda Hurrice ve Luwice konuşulan bölgelerden, özellikle Kizzuwatna’dan girmiştir. Büyü ritüellerinin büyük bir grubu Kizzuwatna’daki bu Hurri-Luwi ortak kültürünün bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır ve büyücülük Hitit Devleti’nde uygulama alanı bulmuştur. Bu dönemde krallıktaki entrikalar ve cinayetlere ait ritüellerden başka daha birçok büyü ritüeli bulunmaktadır.¹⁷ Hititlerde; baş ağrısı, öksürük, ses kısıklığı,

12 V. Haas, “Magie und Zauberei”, *RLA 7*, Berlin 1987-1990, s. 243.

13 A. Ünal, *Hititler Devrinde Anadolu*, c. 2, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2003, s. 112.

14 Kral ve ailesine karşı “kara büyü” yapıldığına dair bir örnek olarak, II. Tuthaliya’ya karısı Nikalmati ve oğlu ile birlikte, ablası Ziplantawiya tarafından yaptırılan büyüü verebiliriz (KBo15.10+KBo 20.42 I 33-37): “Bu kötü büyülenmiş diller, beyi karısı, çocukları, evi ile çevresin”. Burada söz konusu olan diller bir aile geçimsizliğine işaret etmektedir. Kral ve ailesinin huzuru ülkenin refahı anlamına geldiği için bu büyüün bütün ülkeyi tehdit ettiği düşünülmektedir. Szabo, büyü ritüelinin sebebi olarak Hattuşa’daki saray entrikalarını göstermektedir (G. Szabo, “Ein hethitisches Entsühnungsritual für das Könispaar Tuthaliya und Nikalmati”, *Theth 1*, Heidelberg 1971, s.88 vd.

15 F. Sommer - A. Falkenstein, *Die hethitisch-akkadische Bilingue des Hattuşili I (LabarnaII)*, München 1938.

16 I. Hoffmann, “Der Erlass Telipinus”, *Theth 11*, Heidelberg 1984.

17 V. Haas, “Magie und Zauberei”, *RLA 7*, Berlin 1987-1990, s. 630-631.

göz hastalıkları, yaralanma, sarılık, ağız hastalıkları, kalp krizi, depresyon, kırsılık, kâbus görme, endişe hali, mezarların kirletilmesi, doğum-hamilelik sorunları, salgın hastalıklar, kraliyet ailesinden birisinin ölümü, cinayet, şiddet uygulaması, lanet, dedikodu, kral ve kraliçeyi arındırma, arkadaşlar arasında kavga, aile bireyleri arasında çekişme, tanrıları çağırma, ağız yıkama, üzüm bağlarının verimsizliği, orduda salgın ve bunlara benzer hemen her bireysel, toplumsal, ruhsal ve tıbbi konuda büyüye başvuruluyor, büyüün gücünden yararlanılıyordu.¹⁸ Elbette, büyüün bu kadar önemli ve işlevsel olduğu Hitit toplumsal hayatında büyücüler de önemli bir yer tutmuştur. Büyüye ihtiyaç duyulan konular çok çeşitlilik gösterince ister istemez her büyücü bir (ya da birkaç) konuda uzmanlaşmak zorunda kalmış ve sadece uzman olduğu konuda icraatlarını sürdürmüştür: Ordu içinde salgın olduğu zaman Ašhella'ya¹⁹, sıkıntılı geçen yıllara karşı Hantitaššu'ya²⁰, aile bireyleri arasında geçimsizlik olduğunda Maštikka'ya²¹ gidilmesi gibi.

Büyücülük, adeta kamusal hizmet veren bir meslek konumundaydı. Dikkate almamız gereken ilginç bir nokta ise; bu kadar etkin, talep edilen, hatta biraz da korkuyla birlikte anılan "büyü hizmetleri"nde Hitit ülkesinde kadınların oldukça aktif olmasıydı. Bu durum büyü konusunda etkili olan Hannahanna, Išhara, Šawuška, Kamrušepa gibi tanrıçaların çoğunlukta olmasıyla uyum içindedir.

Hititlerde bir toplumsal iyileşme (ruhsal ve fiziksel) mekanizması çerçevesinde tıp ve büyüün epeyce iç içe girdiğini, tıbbi tedavilerde büyüsel ritüel tekniklerin sık sık kullanıldığını belirtmek gerek. Normal yollarla tıbbi tedavi uygulayan hekimler genellikle erkek olmasına rağmen, bahsettiğimiz şekilde büyüü tedavi yollarını deneyenler, olağanüstü yetilere sahip olduğuna inanılan kadınlardı. Hitit toplumsal hayatında "kadınlar şifa sanatlarının - bilhassa 'Kocakanlar' olarak bilinen - güç ve şifa veren ritüellerin yaratıcısı ve uygulayıcısı olarak öne çıktılar"²² Gerçekten de, eski çağlardan modern dönemlere kadar belirgin olan erkek egemen bir toplumsal hiyerarşi içerisinde konumlandırılan kadınlar, büyü ritüellerinde genellikle ön saflarda görülmüşlerdir.²³

18 Ayrıntılı bilgi için bk. A. Ünal, "The Role of Magic in the Ancient Anatolian Religions According to the Cuneiform Texts from Boğazköy-Hattuša, Essays on Anatolian Studies in the Second Millennium B.C.", *BMECC* 3, Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1988.

19 M. A. Dinçol, Ašhella Rituali (CTH 394) ve "Hititlerde Salgın Hastalıklara Karşı Yapılan Majik İşlemlere Toplu Bir Bakış", *Belleten*, Cilt: 49, Sayı:193, Ankara 1985.

20 A. Ünal, *The Hittite Ritual of Hantitaššu from the City of Hurma Against Troublesome Years*, TTK Yayınları Seri VI-No. 45, Ankara 1996.

21 E. Reyhan, Hitit Kaynaklarında Kizzuwatna'lı Kadın Maštikka'ya Ait Ritüel Metinler, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2002.

22 T. Bryce, *Hitit Dünyasında Yaşam ve Toplum*, (Çev. M. Günay), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s.180.

23 Mesela Çin'deki kadın büyücülerin Kadın Wu'lar (Bayan Wu, Kadın Wu vb.) ritüelleri ile karşılaştırmak için bkz. İ. Şah, *Age*, s. 178-180. Kadın büyücülerin de en az erkek büyücüler kadar

gözi

Akademik
Bakış

231

Cilt 2, Sayı 3
Kış 2008

Bu durum toplumsal sorunların çözümünde büyü mekanizmasının ve "büyüçülük mesleği"nin çok büyük bir etki alanına sahip olduğu Hitit toplumsal hayatında çok daha belirgindir. Çözömlenen birçok Hitit çivi yazılı belgesinde son derece aktif olmuş kadın büyüçölere rastlamak mümkündür.

Büyüçü Kadın Kizzuwatna'lı Maštikka

Hititlerde göze çarpan büyüçü kadınlardan birisi, Kizzuwatna'lı Maštikka'dır. Kadınların büyü faaliyetlerindeki önemi yanında, bu kadınlar arasında, Hitit sosyal yaşantısında çok önemli olan "büyüyle arınma" konusunda beş farklı ritüel uygulaması bakımından Kizzuwatna'lı Maštikka'nın özel bir yeri vardır. Maštikka'nın uyguladığı büyü ritüelleri, kurban sahibini (EN/BEL SISKUR/SÍSKUR = kurban sahibi/ritüeli yaptıran kişi) içinde bulunduğu olumsuz durumdan kurtarmak için yapılan "ak/beyaz/iyi büyü" niteliğindedir. Ak büyüde amaç, kötülüğün kaynağından gelen gücü durdurmak, kötülüğü kurban sahibinden uzaklaştırmak ve onu sonsuza kadar ortadan kaldırmaktır.

Maštikka'ya ait olduğu belirlenen büyü ritüellerinin içerdiği konuları şöyle sınıflandırabiliriz:

- 1-Aile içi kavgaları önlemek, kavgalı bireyleri yatıştırmak için,
- 2- Cinayet işleyen kişiyi bu suçundan temizlemek, arındırmak için,
- 3- Dostuna şiddet uygulayan kişiyi arındırmak için,
- 4- Kötü sözlerin (dedikodu, beddua, lanet) olumsuz etkisini uzaklaştırmak için,
- 5- Yeraltı tanrılarını yatıştırmak için.

Maštikka'ya ait belgeler bu kadının, aile içinde kavgalı bireylerin barıştırılmasından, cinayeti önlemeye, kötü sözü engellemeye kadar birçok değişik konuda büyü yaptığını göstermiştir. Maštikka adeta o dönemin en çok başvurulan büyüçüsü olmuştur.

Bu ritüeller hangi toplumsal-bireysel sorunların çözümünde uygulanmaktaydı? Bunları incelediğimizde sadece Büyüçü Kadın Maštikka'nın "büyüçülük" gücünü, etkinliğini değil, aynı zamanda o dönemin toplumsal hayatında büyüye muhtaç olacak kadar sorun olarak düşünülen meselelerin neler olduğunu öğrenmek de mümkün olacaktır. Maštikka'nın uyguladığı, ki genel olarak o dönemdeki hemen bütün büyü ritüellerinde uygulanır, büyü sistematiğini, tekniğini ve malzemelerini açıklamak ritüellerin anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Büyü ritüellerinde kullanılan malzemelerin çeşitliliği ve bolluğu çok önemlidir. Çünkü, bu malzemelerle tanrılar da memnun edilecektir. Tanrılarla işbirliği içinde olmak, ritüelin amacına ulaşması bakımından son derece önemlidir. Ama onun kadar önemli bir husus da büyü uygulamalarında,

büyüyü yaptıran kişi/kişilere uygulanan metotlardır. Maštikka yapmış olduğu büyüde bu duruma yeterince özen göstermiş, büyü ritüellerinde bu metotların hemen tamamını uygulamıştır.

Örnek olarak seçtiğimiz büyü ritüeli, aile içinde kavga eden kişilerin, (ya baba-oğul, ya karı-koca ya da kız kardeş-erkek kardeşler) barıştırılması, kavganın sebeplerinin ortadan kaldırılması ve kavgalı kişilerin arındırılması amacı ile düzenlenmiştir. Kavganın sebebi ise ritüelde "idaluš/hurtauš lalaš/EME^{HI.A}-eš / kötü/lanetli diller" olarak belirtilmektedir. Maštikka'nın kurban sahiplerini (ritüeli yaptıran kişileri) "arındırmak" ve onlardan kötülükleri "uzaklaştırmak" için yaptığı bu ritüelde farklı metotlar uyguladığı görülmektedir. Bunlar:²⁴

1- *Benzetme (=Analoji) Metodu*: Hitit büyü ritüellerinde en çok kullanılan bu metodun amacı "taklit yolu ile istenilen sonucu elde etme"dir. Bu yapılırken "benzer benzeri yaratır" ilkesinden hareket edilmektedir: "Bu balık denizlerin boğasıdır, bu balık denizden nasıl ayrıldı ise bundan sonra o günün lanetli dilleri de (kurban sahiplerinden) aynı şekilde ayrılınsınlar" ifadesini bu metodu tanımlayan bir örnek olarak verebiliriz.

2- *Bağlantı Kurma ve Aktarma Metodu*: Kurban sahibi ile ritüelde kullanılan malzemeler arasında bir bağlantı kurulmakta ve kötülükler bu bağlantı ile söz konusu malzemelere aktararak kurban sahibinden uzaklaştırılmaktadır. Bu metot kurban sahibinin bu objelere "temas etmesi" (QATAM dai- 'elini koymak', SAG.DU-ŠUNU dai- 'başlarının üzerine koymak') ve "bağlantı kurması" (allapahh- "tükürmek" šer arha wahn- "üzerinde çevirmek") şeklinde olmaktadır.

3- *Özdeşleştirme ve Vekil Tayin Etme Metodu*: Ritüellerde en çok kullanılan, kurban sahibinin günahlarının, üzerindeki kötülüklerin "bir vekile yüklenmesi" (günah geçisi) motifi Maštikka'nın ritüellerinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu ritüellerde "yerine geçme, vekil tayin etme" iki şekilde olmaktadır: tarpalli ve nakkušši.²⁵

Ancak bu iki kavram arasında farklılıklar bulunmaktadır,

Nakušši, kötülüğü uzaklara taşıması için salıverilmektedir,

"Bir koyunu sevkederler ona 'vekil (=nakkušši)' denir. Büyücü kadın tatlı kurban ekmeğini ve 1 şarap testisini alır, koyunu güneş tanrısına sunar ve büyüdü kadın şöyle der: 'Ey Güneş Tanrısı (bu koyun) onlara ağız ve dil için bir vekildir (nakkušši)' sonra bir koyun sunar, kurban ekmeğini parçalar, şarap sunar. (nakkušši/vekil olan) koyunu öldürmezler, büyüdü kadın onu alır."

Hurricane nakk, "göndermek, salıvermek, gitmesine izin vermek" fiilinden türetilmiş olan Nakkušši kelimesi için Hititçe sözlükte²⁶ "resim, tasvir, vekil"

24 E. Reyhan, "Hitit Büyü Ritüellerinin Uygulama Şekilleri Üzerine Bir İnceleme", *Archivum Anaticum*, Cilt VI, Sayı 2, Ankara 2003, s. 118-136.

25 Tarpalli ve Nakkušši hakkında ayrıntı için bkz. E. Reyhan, *Agm*.

26 HW, s. 216.

anlamaları verilmiştir. Nakkušši, "her türlü kötülüğü bir yerden başka bir yere taşıyarak uzaklaştırılması için salıverilen canlılar" olarak tanımlanmaktadır. Ritüeldeki sembolik işlevi, kendilerine yüklenen kötülükleri çok uzaklara taşımaktır. Nakkušši'nin işlevine,

"Kurban sahibinin suçunu, kırgınlığın [ı,] gözyaşını, nakkušši başka bir yere [] götürsün."²⁷

ifadesini örnek olarak gösterebiliriz. Nakkušši'nin, ayrıca, bir tanrı için söz konusu olan kötülükleri uzaklaştırmada kullanıldığı da görülmektedir:

"... Şöyle söyler: 'Tanrının huzurunda, kötü söz, yemin, lanet, kirlilik, her ne yapılmış ise nakkušši'ler onu tanrı için uzağa götürsünler. Tanrı ve de kurban sahibi o meseleden temizlenmiş olsunlar.'²⁸

Ayrıca bir çok büyü ritüelinde nakkušši olarak adlandırılmayan, ancak nakkušši'nin "kötülükleri uzaklara taşıma" görevini üstlenen çeşitli hayvanlar bulunmaktadır: Ambašši ritüelinde bir fare ile kötülük uzaklara, yüksek dağlara, tepelere vadilere; Puliša ritüelinde salgın hastalık bir boğa ile düşman ülkesine; Dandanku ritüelinde ülkede ve orduda görülen salgını bir eşek düşman ülkesine sürülmektedir.

Tarpalli ise üzerine yükletilmiş kötülüklerle birlikte ritüel esnasında yok edilmektedir.

"Bir koyunu sevk ederler ve onu büyücü kadın iki kurban sahibinin üzerine tutar ve şöyle der: 'işte sizin için bir vekil (=tarpalli), vücutlarınız için bir vekil (=tarpalli) olsun: kötü dil, kötü ağız (a karşı)' onlar (iki kurban sahibi), onun (koyunun) ağzına tükürürler ve şöyle der: 'kötü lanetleri tükürdünüz'. Yeri kazarlar, koyunu aşağıda keserler, sonra onu aşağıya koyarlar, onun yanına tatlı kurban ekmeğini koyarlar, şarap sunar ve üzerini kapatırlar."

Tarpalli kelimesi Hititçe sözlükte²⁹ "yedek, suret, tasvir" anlamları verilmiştir. Ritüellerde kötülüğün, kirliliğin aktarıldığı vekil olarak görülen tarpalli'ye dair en iyi örnek olarak Maštikka'nın "aile içi kavgalara karşı yaptığı büyü ritüeli"ni verebiliriz. Kurban sahibi kendileri için vekil (tarpalli) olarak görevlendirilen bir koyunun ağzına tükürürler ve koyunu kazdıkları çukurun içinde keserler. Aynı işlemler siyah bir koyunla tekrarlanır. İki kurban sahibi siyah koyunun ağzına tükürürler. Sonra siyah koyunu keserler, parçalara ayırırlar ve yakarlar. Daha sonra bu işlemler küçük bir köpek yavrusuna uygulanır. Köpeğin ağzına tükürürler, onu öldürürler ve gömerler. İki kurban sahibi yerlerine "vekil" olarak kullanılan hayvanların ağzına tükürerek, içlerindeki lanetleri onlara aktarmaktadırlar. Daha sonra bu canlılar öldürülüp gömülmeğe ve içlerine hapsedilen kötülüklerle birlikte kurban sahiplerinden uzaklaştırılmış olarak kabul edilmektedir. Burada amaç, kötülüğün bir daha geri dönmeye-

27 KBo 43.319, 6-8.

28 KUB 29.7 Rs. 59-61.

29 HW, s. 216.

ceği şekilde uzaklaşmasını sağlamaktır. Bazı Hitit ayinlerinde, “vekil” olarak kullanılan hayvanın cinsiyetinin, sunulan kişinin cinsiyetine göre belirlendiği görülmektedir:

“Eğer erkek ise ona bir boğayı [] vekil (=tarpalli) yaparlar ve o[nu] onun evinde [] keserler [] fakat eğer bir kadın ise, bir ineği vekil [] yaparlar ve onu keserler []”³⁰

İnsanların da vekil olarak kullanıldığını gösteren metinler mevcuttur:

“Ayrıca canlı vekilleri, bir kadın ve de bir erkeği getirirler.”³¹

Ritüellerden edindiğimiz bilgilere göre; tarpalli olarak kullanılan nesnelere kırılarak, yakılarak, canlılar ise öldürülüp gömülerek yok edilmekte, ancak insanların akıbeti hakkında bilgi verilmemektedir.

Ayrıca bu yöntemlerden başka Maštikka, diğer ritüellerinde bunlara ek olarak daha farklılarını da uygulamıştır.³²

4- *Tanrılara Sunma ve Yardım İsteme*: Maštikka'nın “yeraltı tanrılarını yatıştırmak için yaptığı ritüel”de açık bir şekilde görülen bu yöntemde, tanrılarını yatıştırmak için onlara kurbanlar sunulmaktadır. Ritüeli yapan kişi ne kadar işinin ehli olursa olsun, kızgın ya da işbirliği yapmayan bir tanrı karşısında bu özelliği bir işe yaramazdı. Ritüelin başarıya ulaşması için tanrılarının yanlarında olmaları ve onlara yardım etmeleri gerekiyordu.

Bu ritüelde, kötülük iki hayvan vekile, bir koyun ve de bir tekeye nakledilmekte ve daha sonra kurban edilen koyun Güneş Tanrıçası'nın deposu olan toprağa, teke de erkek tanrılarının deposuna gömülmekte ve kurban sahibinin yerine hayvan vekillerin sunulması ile kızgın yeraltı tanrısının öfkesini yatıştırma amaçlanmaktadır³³ Bir başka ritüelde, tanrıyı yatıştırmak daha doğrusu kandırmak için süslenmiş bir koç hazırlanır ve öyle söylenir: “ hangi tanrı yüz çevirmişse, hangi tanrı bu salgına sebep olduysa, bak, bu koçları senin için bağladım (onlarla) tatmin ol”³⁴

5- *Kefaret Ödeme*: Kefaret, işlenen bir günahın bağışlanması için yapılması gereken eylem ya da verilmesi gereken bedel şeklinde tanımlanabilir. Maštikka'nın “cinayete karşı yaptığı ritüel”de böyle bir durum söz konusudur. Cinayet işleyen, öldürdüğü kişinin yerine bir kişi vererek kefareti ödemiş oluyordu.³⁵

30 KBo 9.129 Vs.5-9.

31 KUB 17.18 Vs.II 17-18.

32 Maštikka'nın diğer ritüelleri için bkz. E. Reyhan, Hitit Kaynaklarında Kizzuwatna'lı Kadın Maštikka'ya Ait Ritüel Metinler, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2002, s. 224.

33 P. Taracha, “Hitit Kral Telafi Ritüelleri Hakkında Bazı Düşünceler”, *Uluslararası 1. Hititoloji Kongresi*, Ankara 1992, s. 52.

34 KUB 9.32; bk. M. A. Dinçol, “Ašhella Ritüeli (CTH 394) ve Hititlerde Salgın Hastalıklara Karşı Yapılan Majik İşlemlere Toplu Bir Bakış”, *Belleten*, Cilt: 49, , Sayı:193, Ankara 1985, s.23.

35 KUB 17.26 I 12-14: “Koyunun arkasına bir insanı yerleştirirler, eğer bir adam öldürülmüşse, bir adamı yerleştirirler, eğer bir kadın öldürülmüşse bir kadını yerleştirirler.”

Ritüelde kullanılan malzemelere gelince; bu malzemelerin çeşitliliği ve miktarlarının çokluğu ritüelin amacına ulaşmasında etkilidir.³⁶ Bu konuya oldukça dikkat edilmiştir. Tanrıların desteği de ihmal edilmemiştir.³⁷ Ritüelde kullanılan malzemelerin ortamdan uzaklaştırılması, yeni bir kirliliğe yol açmamaları bakımından dikkat edilecek hususlardan biridir. Bunun gerekliliği kanunlar ile hükme bağlanmıştır:

“Eğer bir kişiyi biri arındırırsa ortakaları (malzemeleri) de yakma yerine götürsün, eğer birinin ekin alanına ya da evine götürürse büyü(dür) (ve) kral yargı(lar).”³⁸

Ayinlerin yapılacağı yerler olarak da yeni bir kirlilik doğurmasını önlemek için iskan edilmeyen, tarım yapılmayan yerler seçilmektedir. Tunnawi ritüelinde belirtildiği gibi:

“Her nerede civarda tarım yok ise (ve) pulluk ulaşmadıysa. . .”³⁹

Büyüde kullanılan malzemeler, kırma, yakma, hapsetme, öldürme, parçalama, gömme şeklindeki uygulamalarla ortamdan uzaklaştırılmıştır.

Artık iş Maštikka'nın büyücülük konusundaki marifetine kalmıştır.

Sonuç

Kizzuwatna'lı Maštikka'ya ait ritüel metinler, büyü'nün Hitit sosyal yaşantısındaki önemini göstermektedir. Maštikka'nın çeşitli konularda yaptığı ritüellerden örnek olarak seçtiğimiz ve aşağıda tercümesini verdiğimiz büyü ritüeli, birbirleri ile kavgalı bu kişileri, kötü/lanetli sözlerin olumsuz etkisinden kurtarmak, bu sözleri bir daha geri dönemeyeceği şekilde onlardan 'uzaklaştırmak' amacına yöneliktir. Baba oğluyla, kadın kocasıyla, kız kardeş erkek kardeşiyle kavga etmiştir ve metinden anlaşıldığına göre kavgaya kötü, acı, lanetli diller sebep olmuştur. Kötü sözü sembolize eden hamurdan ve kilden diller yapılır ve bu objeler kırılarak etkisiz hale getirilir. Metnin ilerleyen kısımlarında “El”den (ŠU ‘el’) de bahsedilmesi ve kilden ve hamurdan “El” şekillerinin yapılarak tıpkı dil motiflerine yapılan işlemlerin ona da uygulanması, sözlü saldırı yanında kişilerin birbirlerine şiddet uyguladıkları şeklinde yorumlanabilir.

Ancak, her iki kişinin Maštikka'ya beraber gitmeleri yani kötü durumun uzaklaştırılmasında müşterek hareket etmeleri, aile içindeki huzurun temini konusuna çok dikkat ettiklerinin işaretidir.

36 Büyü vasıtasıyla temizlenecek kişilerden istenen malzemeler, o kişinin ekonomik durumuna uygun olarak belirlenmektedir (KUB 54.65 II 15'-16'): “Kurban sahibi yukarı geçer ve bir eşek sevk ederler, eğer fakir ise o zaman balçıktan bir eşek yaparlar.”

37 Bir takım kötü olaylar tanrıların verdiği bir ceza olarak düşünülmemektedir. Örnek olarak Arzawa'lı Uhhamuwa'nın yaptığı ritüeli verebiliriz (KUB 9.31 II 43-45): “Arzawalı adam Uhhamuwa şöyle (der): ‘Eğer ülkenin içinde (insanlar) ölüyorsa ve eğer bunu herhangi bir düşman (ülkesinin) tanrısı yapıyorsa ona şöyle yapacağım.’”

38 J. Friedrich, *Hethitischen Gesetze*, Leiden, 1959, s.30-31.

39 A. Goetze, “The Hittite Ritual of Tunnawi”, AOS 14, New Haven, Connecticut 1938, s. 8-9.

EK

Kizzuwatna'lı Maštikka'nın Aile İçi Kavgalara Karşı Yaptığı Büyü Ritüeli⁴⁰

I. SÜTUN

Kizzuwatna'lı kadın Maštikka şöyle der: “eğer baba oğlu ile , koca karısı ile ya da erkek kardeş kız kardeşi ile kavga ederlerse onları birlikte iken barıştıracığım ve onlara şöyle yapacağım (davranacağım):

[] yağ, 5 ince ekmek, 1 tarna ağırlığına kurban ekmeğini, [] küçük bir kap, saf zeytinyağı, [] mey|va , incir, kuru üzüm

[] I küçük peynir, mavi yün, kırmızı yün, az miktarda, [] x, kazma, kürek, [] x

[] masa, yatak, örtü, [] yaptıkları el ve dil modelleri, [] ufaltılmış ^{NA4}nitri⁴¹, sinir, az miktarda [], tarpatarpa otu, balık, kertenkele, iki tencere [], bir kadeh, bir su kabı, bir ^{DUG}GIR.KİŞ⁴² [], üç testi şarap, [bir] beyaz koyun, bir siyah koyun, bir köpek yavrusu [] bunlar hazırlanınca

Büyücü kadın iki kurban sahibini kurban için [], büyücü kadın bir mayalı kurban ekmeğini, bir avuç peyn|iri [], bir testi şarabı, alır ve onları kurban sahibine uzatır, ve (onlar, onun) üzerine ellerini koyarlar.

Bir kurban ekmeğini ve de peyniri parçalar, şarabı da sunar ve şöyle söyler: “beyim Güneş Tanrısı, işte sana kötü dilleri teslim ettim.....”

Büyücü kadın elbise giydirilmiş ve başları örtülmüş hamurdan heykelleri ve iki ahşap heykeli, onları iki kurban sahibinin ayaklarının önüne koyar, hamurdan yapılmış iki dili ve de iki eli onların başlarına koyar.

Onların vücutlarına mavi ve kırmızı yünden ipi dolar, ve onları (yünleri) onlardan alır.

Kırmızı yünü alır, onu onlardan bıçakla yukarıdan tamamen keser ve şöyle söyler: “siz, o gün ne ile doyurulduysanız şimdi işte o günün dillerini tanrı Andaliya bıçak ile kesti” ve onları ocağa fırlatır.

Büyücü kadın bir balığı alır, onu iki kurban sahibinin ikisinin birlikte üzerinde çevirir ve şöyle söyler: “bu balık denizin boğası(dır), bu balık denizden nasıl ayrıldıysa, şimdi o günün lanetli dilleri (de) (sizden) ayrılınsınlar” ve balığı ocağa fırlatır.

(Büyücü kadın) beyaz ve siyah yünü alır, sonra (onları) içyağının etrafına dolar ve ona tiššatwa⁴³ der, onu iki kurban sahibinin üzerine tutar ve şöyle söyler: “ağız ve dil ile her ne söyledinizse şimdi bak tiššatwa” vücut(unuz)daki o günün dilleri sizden ayrılmış olsun”, ve onları ocağa fırlatır.

Sonra, büyücü kadın tuzu, içyağını [], ve de balmumunu alır, balmumundan diller yapar [ve onları] iki kurban sahibinin başlarının üzerinde çevirir, tuzu, içyağını ve de siniri onların üzerinde çevirir, sonra onları, onlara uzatır, [ve ona sol elleri|yl|e baskı yaparlar]

40 Paragraflar orijinal metne göre oluşturulmuştur.

41 HW s. 152, “soda, potasyum” gibi bir temizlik malzemesi.

42 HW s. 274, “bir kap çeşidi”.

43 HW s. 225, “yapma dil”.

gözi

Akademik
Bakış

237

Cilt 2, Sayı 3
Kış 2008

II. SÜTUN

Büyücü kadın şöyle söyler: “aranızda her ne lanetlenmişse şimdi o lanetli dilleri Güneş Tanrısı sol (tarafa) çevirsin” ve onları ocağa fırlatır.

İki kurban sahibinin vücutlarında bulunan kırmızı ve mavi yünü, (ayaklarının) önünde bulunan hamurdan iki heykeli, başlarının üzerinde bulunan hamurdan elleri ve hamurdan dilleri,

Büyücü kadın onların tümünü alır, onlardan ipi kesip ayırır, hamurdan iki eli ve (hamurdan) dilleri büyücü kadın kırar, sonra onları, onların üzerinde çevirir ve şöyle söyler:

“o günün lanetli dilleri ayrılınsın, o günün lanetli sözleri ayrılınsın” ve onları ocağa fırlatır, sonra büyücü kadın tuzu alır, onu yedi dilin üzerine döker, onları yerde (çekiçle) ezer (ufalar) ve onları iki kurban sahibinin üzerinde çevirir ve şöyle söyler: “hangi günde doymuş iseniz, bak, o günün dillerini bundan sonra baba Güneş Tanrısı ufaladı (ezdi)” ve onları ocağa koyar.

Büyücü kadın suyu ve hamuru alır, suyu onların üzerine serper ve onları temizler, sonra hamuru onların üzerinde çevirir ve şöyle söyler: “böylece ağzınızla (ve) dilinizle (tekrar) temizlenmiş olunuz” ve hamuru ocağa koyar.

Bir koyunu sevk ederler ve onu büyücü kadın iki kurban sahibinin üzerine tutar ve şöyle söyler: “işte izin için bir vekil, vücutlarınız için bir vekil olsun: kötü dil, kötü ağız” onlar, onun (koyunun) ağızına tükürürler ve şöyle söyler:

“kötü lanetleri tükürdünüz”, yeri kazarlar, koyunu aşağıda keserler, sonra onu aşağıya koyarlar, onun yanına tatlı kurban ekmeğini koyarlar, şarap sunar ve üzerini kapatırlar.

Siyah koyunu sevk ederler, büyücü kadın onu, onların üzerine tutar ve şöyle söyler: “sizin başlarınız ve vücutlarınızın tümü için siyah koyun bir vekildir, (onun) ağızındaki dil lanetlerin dilidir”

Ve onu onların üzerinde çevirir, iki kurban sahibi onun ağızına tükürürler ve koyunu keserler, sonra onu tamamiyle parçalarlar, ocak yaparlar ve yakarlar, bal ve de saf zeytinyağını üzerine dökerler, tatlı kurban ekmeğini parçalar, onu ocağa fırlatır ve şarap sunar.

Büyücü kadın domuz yavrusunu alır, onu onların üzerinde tutar ve şöyle söyler: “bak, bu ot (ve) tahıl ile beslenmiş (domuz) nasıl gökyüzünü (bir daha) göremeyecekse ve sonra domuz yavrularını (da) bir daha göremeyecekse, iki kurban sahibi de kötü lanetleri aynı şekilde görmesinler”

Domuz yavrusunu onların üzerinde çevirir, sonra onu öldürürler, yeri kazarlar ve domuz yavrusunu (kazdıkları çukurun) dibine koyarlar, şarap sunarlar, (onları) toprağın içinde tutarlar

Büyücü kadın kilden bir hupuwai kabı⁴⁴ yapar, küçük bir hamuru onun içine koyar, siyah kappani'yi⁴⁵ de içine döker.

44 HW. s. 76, “(Çeşitli gıda maddeleri ile doldurulan ve ritüellerde kullanılan) bir kap, tencere”.

45 H. Hoffner, “Alimenta Hethaeorum”, AOS 55, New Haven 1974, s.103 “kimyon”.

III. SÜTUN

Onu iki kurban sahibinin üzerinde çevirir ve şöyle söyler: “bak, kilin kil yatağına dönmediği gibi, (siyah) kappani'nin beyazlaşmadığı gibi, ve başka bir şeyin tohumu olmadığı gibi, bu tanrıların ekmeğinin hamura dönüşmediği gibi, bu kötü diller de aynı şekilde (iki kurban sahibinin) vücuduna gitmesin”

Büyücü kadın bir kertenkeleyi alır, onu mavi ve kırmızı yün ile bağlar ve onu iki kurban sahibinin üzerinde çevirir ve şöyle söyler:

“hızlı ayak (kertenkele) kötü dilleri yukarı kaldırsın, onu sırtından kaldırsın, dilleriyle onu kaldırsın: kötü ağız, kötü dili”

Sonra (büyücü kadın) bir köpek yavrusunu alır, onu iki kurban sahibinin üzerinde çevirir ve şöyle söyler: “(o), tüm vücutlarınızın tasviri(dir)”, onlar onun ağzına tükürürler ve şöyle söyler: “o günün lanetlerini tükürdüler” köpeği öldürürler, sonra onu gömerler.

Büyücü kadın iki kurban sahibinin üzerine su serper ve onlar temizlenir, hamuru da onların üzerinde sallar.

Sonra kilden bir işnuri kabı⁴⁶ yapar ve yağı onun içine döker, kırmızı yünü içine fırlatır, karaş'ı⁴⁷ içine doldurur ve büyücü kadın onu iki kurban sahibinin elbisesinin altına tutar (saklar) ve şöyle söyler:

“Bak bu İstar'ın işnuri kabı(dır), o sizi iyi bir yaşama serbest bıraksın, ama size (söylenen) kötü sözleri de aynı şekilde gizlesin”.

Arkasından yedi hupuwai kabını alır, onları şarap, saf zeytinyağı, bal ile doldurur (ayrıca) inciri, kuru üzümü, siniri, tuzu (ve) içyağını (da) ekler, hupuwai kabını ocağa döker, hupuwai kabını ise kırar.

ve şöyle söyler: “hupuwai kabı ağız ve dil ile birlikte kırılınsın” hupuwai kabını kırdığı zaman bir tatlı kurban ekmeğini de parçalar ve onları (ekmek parçalarını) ocağa fırlatır.

Bir koyunu sevk ederler ona “vekil (=nakkušši)” denir, büyücü kadın, tatlı kurban ekmeğini ve bir şarap testisini alır, koyunu güneş tanrısına sunar ve büyücü şöyle söyler: “ey güneş tanrısı, onlara (onların yerine) ağız ve dil için bir vekildir” sonra bir koyun sunar, kurban ekmeğini parçalar, şarap sunar, koyunu ise öldürmezler, onu büyücü kadın alır.

(Bunun üzerine) büyücü kadın yedi masayı alır, tatlı kurban ekmeğini, bir peyniri, bir şarap testisini alır, ekmeği ve de peyniri güneş tanrısına parçalar, şarap sunar, ayrıca büyücü kadın bronz (kazmayı) alır ve yeri kazarlar, büyücü kadın şöyle söyler: “ağız ve dil Güneş Tanrısı'na olursa”

Sonra büyücü kadın kurban ekmeğini, peyniri, pişmiş topraktan bir şarap kadehi, iki kurban sahibine sunar ve onun üzerine (onlar) ellerini koyarlar, büyücü kadın, kurban ekmeğini Güneş Tanrısı'na parçalar, şarap sunar ve şöyle söyler: “övülen Güneş Tanrısı sen ağzın ve dilin arkasındasın”

46 H. Hoffner, “Alimenta Hethaeorum”, AOS 55, New Haven 1974, s.136 “hamurun hazırlandığı, yoğrulduğu kap”.

47 H. Hoffner, Age s. 73 “bir tahıl çeşidi”.

Gazi

Akademik
Bakış

239

Cilt 2, Sayı 3
Kış 2008

Sağ taraftan ve sol taraftan ateşi yakarlar, ortasına yedi huwaşi taşıyı so-
karlar, büyücü kadın yarım avuç ağırlığında tatlı kurban ekmeğini ve de şarap
kadehini iki kurban sahibine uzatır, onlar onun üzerine ellerini koyarlar, büyücü
kadın tatlı kurban ekmeğini parçalar, şarap sunar ve şöyle söyler:

IV. SÜTUN

“her kim huwaşi taşlarını aynı yere diktiyse bak onlar yıkılacak gibi duruyor, o
gün de iki kurban sahibinin ağzından ve dilinden her ne çıktı ise o sözler de aynı
şekilde yıkılırlar”

İki kurban sahibi huwaşi taşlarını ayaklarıyla devirirler ve onlar ateşin or-
tasından geçer, giymiş oldukları elbiseleri, onları, çıkarıp atarlar ve onları büyücü
kadın alır,

Bir tencereyi onların üzerinde çevirir, bir kabı onların ayaklarının yanına
koyar ve şöyle söyler: “işte bu tencere sizin başınız için, bu kap ağzınızdan (kay-
naklanan) tüm meseleler için tasvir(dır)” büyücü kadın tencereyi kırar, kabı ise iki
kurban sahibi ayaklarıyla kırarlar ve şöyle söyler: “bütün lanetli sözler kırılınsın”

Büyücü kadın güneş bitkisini alır, ona tiwariya denir, (onunla) iki kurban
sahibinin vücutlarını siler ve şöyle söyler : “ağız (ve) dilin kötü sözleri de sizden
silinmiş olsun”

Büyücü kadın suyu kadehten ya da huppara kabından iki kurban sahibine
uzatır (içine) nitri doldurulmuştur, iki kurban sahibi suyu başlarının üzerine dö-
kerler, ellerini ve gözlerini yıkarlar.

Sonra suyu bir sığırın boynuzunun içine dökerler, iki kurban sahibi onu
mühürlerler, büyücü kadın şöyle söyler: “eski krallar geri geldiklerinde ve ülkenin
durumunu denetlediklerinde ancak o zaman bu mühür kaldırılınsın”

Kizzuwatna’lı kadın Maštikka’nın sözü : “eğer baba oğlu ile koca karısı ile ya
da erkek kardeş kız kardeşi ile kavga ederlerse, onları birlikte iken barıştıracacağım
ve onlara birlikte davranacağım ve onlara şöyle yapacağım” (sözlerinin yer aldığı)
birinci tablet bitti.

Qos

Kısaltmalar

Archivum Anatolicum: Anadolu Arşivleri, Ankara.

AOATS: Alter Orient und Altes Testament, Neukirchen-Vluyn 1969 vd.

AOS: American Oriental Series, New Haven.

Bulleten: Türk Tarih Kurumu, Ankara.

BMECCJ: Bulletin of the Middle Eastern Culture Center in Japan, ed. By H.I.H Prince
Takohito Mikasa, Otto Harrassowitz, Wiesbaden.

CTH: Catalogue des textes hittites, 2nd ed. - Paris 1971.

HW: Hethitisches Wörterbuch, Kurzgefasste kritische Sammlung der Deutungen het-
hitischer Wörter, Heidelberg 1952.

KBö: Keilschrifttexte aus Boghazköi, (Heft 1 vd.) Leipzig 1916-23; (Heft 7 vd.) Berlin
1954 vd.

KUB: Keilschrifturkunden aus Boghazköi, Berlin 1921 vd.

RHA: Revue hittite et asianique, Paris 1930 vd.

RLA: Reallexikon der Assyriologie, Berlin 1928-1938, 1957 vd.

Theth: Texte der Hethiter, Heidelberg 1971 vd.

Uluslararası I. Hititoloji Kongresi: Uluslararası I. Hititoloji Kongresi Bildirileri (19-21 Tem-
muz 1990) Çorum 1992.

Kullanılan İşaretler

- [] Tabletın o kısmının kırık olduğunu gösterir.
() Tercümenin daha iyi anlaşılması için yapılan ilaveyi gösterir.
. . . Yan yana üç ya da üçten fazla nokta o kısmın sağlam olduğunu fakat gerek görülmediği için alınmadığını belirtir.
X Okunamayan işaret veya işaretleri gösterir.

Kaynaklar

- Ana Britannica*, Genel Kültür Ansiklopedisi, Cilt 5, İstanbul 1987.
T. Bryce, *Hitit Dünyasında Yaşam ve Toplum*, (Çev. M. Günay), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2003.
A. M. Dinçol, "Ašhella Rituali (CTH 394) ve Hititlerde Salgın Hastalıklara Karşı Yapılan Majik İşlemlere Toplu Bir Bakış", *Belleten*, Cilt: 49, Sayı:193, Ankara 1985, s.1-40.
K. Emiroğlu - S. Aydın, *Antropoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara 2003.
J. Friedrich, *Hethitischen Gesetze*, Leiden 1959.
A. Goetze, "The Hittite Ritual of Tunnawi", *AOS 14*, New Haven, Connecticut 1938, s.1-129.
V. Haas - G. Wilhelm, "Hurritische und luwische Riten aus Kizzuwatna", *AOATS 3*, Kevelaer/Neukirchen-Vluyn 1974.
V. Haas, "Magie und Zauberei", *RLA 7*, Berlin 1987-1990, s.630-631.
I. Hoffmann, "Der Erlass Telipinus", *Theth 11*, Heidelberg 1984.
H. Hoffner, "Alimenta Hethaeorum", *AOS 55*, New Haven 1974.
R. Kieckhefer; *Ortaçağda Büyü*, Çev. Z. Biliz, Alkım Yayınları, İstanbul 2004.
E. Laroche, "Glossaire de la Langue Hourrite", *RHA 34*, Paris 1976.
E. Reyhan, Hitit Kaynaklarında Kizzuwatna'lı Kadın Maštikka'ya Ait Ritüel Metinler, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara 2002.
E. Reyhan, "Hitit Büyü Ritüellerinin Uygulama Şekilleri Üzerine Bir İnceleme", *Archivum Anatolicum*, Cilt VI, Sayı 2, Ankara 2003, s. 111-142.
F. Sommer - A. Falkenstein, *Die hethitisch-akkadische Bilingue des Hattušili I (LabarnaII)*, München 1938.
G. Szabo, "Ein hethitisches Entsühnungsritual für das Könispaar Tuthaliya und Nikalmati", *Theth 1*, Heidelberg 1971.
H. Otten - C. Rüster, *Keilschrifttexte aus Boghazköi*, (KBo 39.8), Berlin 1995.
İ. Şah; *Doğu Büyüsü*, Çev. O. Yener, Say Yayınları, İstanbul, 2000.
S. J. Tambiah, *Büyü, Bilim, Din ve Akılcılığın Kapsamı*, (Çev.U. Can Akın), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2002.
P. Taracha, "Hitit Kral Telafi Ritualaeri Hakkında Bazı Düşünceler", *Uluslararası 1. Hittoloji Kongresi*, Ankara 1992.
A. Ünal, *The Hittite Ritual of Hantitaššu from the City of Hurma Against Troublesome Years*, TTK Yayınları Seri VI-No.45, Ankara 1996.
A. Ünal, "The Role of Magic in the Ancient Anatolien Religions According to the Cuneiform Texts from Boğazköy-Hattuša, Essays on Anatolien Studies in the Second Millennium B.C.", *BMECCJ 3*, Otto Harrassowitz, Wiesbaden 1988, s. 52-85.
A. Ünal, *Hititler Devrinde Anadolu/Kitap 2*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2003.

Görüş

Akademik
Bakış
241
Cilt 2, Sayı 3
Kış 2008

